

1B.
**CHICAGSKÁ ŠKOLA: TEORIE SOCIÁLNÍ EKOLOGIE A SOCIÁLNÍ
DEZORGANIZACE.**

OBSAH

CHICAGSKÁ ŠKOLA - OBECNÝ PŘEHLED

1. Teorie sociální ekologie (E.W. Burgess)
2. Koncentrická zonální struktura města E.W. Burgesse (1925; 1967)
3. Teorie sociální dezorganizace (R.E.Park, E.W. Burgess, R.D. McKenzie, L. Wirth, C.R. Shaw, H.McKay aj.)
 - Shaw, C.R., McKay, H.D. (1942) - Juvenile Delinquency and Urban Areas

CHICAGSKÁ ŠKOLA - OBECNÝ PŘEHLED

- založena v roce 1892 na Chicagské univerzitě na katedře sociologie, která se orientovala na praktické zkoumání závažných sociálních problémů (srv. Berger, 2003),
- počátky spojeny s prací R.E. Parka - The City: Suggestion for the Investigation of Human Behaviour in the Urrban Environmnet (1916); nejslavnější ve 20. a 30. letech minulého století;
- centrem zájmu byla sociologie rodiny, rasové problémy, zkoumání sociální změny, sociologie organizace, sociologie města a sociálních deviací;
- jako první detailně zmapovala výskyt sociálních deviací v teritoriích a nabídla řadu výkladů vztahu mezi tímto chováním a sociálními a nesociálními procesy v prostředí města;
- vychází z představy, že skutečný svět je světem sociální změny, soutěže a konfliktů - zabývá se proto studiem procesů, prostředí a lidí ve změně;
- je kolébkou symbolického interakcionismu, přístupu, který se stal základem teorie labellingu (autoři proto označováni za neochicagany)
- v rámci svých etnografických studií vytvořila nové metody zkoumání – biografické metody, analýza dokumentů, pozorování a propojila výzkumné postupy s formulováním teoretických závěrů (teorie vznikaly jako zobecnění empirických výsledků studií);
- představitelé Chicagské školy jsou autory
 1. teorie sociální ekologie (město jako koncentrické zóny E.W. Burgesse),
 2. teorie sociální dezorganizace (v přechodové zóně města – R.E.Park, E.W. Burgess, R.D. McKenzie, L. Wirth, C.R. Shaw, H.McKay aj.)
 3. teorie diferencované asociace (E. Sutherland – zařazeno v přednášce o teorii učení)

kritika (Rock-Downes, 1989):

- Chyběla jim jasná teorie a explicitně formulované hypotézy
- Nepotvrdila se nutnost a pomíjivost sociální dezorganizace v procesu organizace a reorganizace amerických měst

PROČ VZNIKLA CHICAGSKÁ ŠKOLA ?

- Na začátku 20. století byly populární individualistické teorie zločinu (obzvl. Lombrosova biologická teorie), představa příčiny zločinu hledaná v pachatelích pokračovala do 60. let – individualistické teorie tvrdí, že **semena zločinu leží v lidech samých a jediným způsobem zajištění veřejného bezpečí zneschopnit tuto nebezpečnou třídu (Herrnstein a Murray, 1994)** – harvardský antropolog Hooton (1939): eliminaci zločinu lze dosáhnout pouze vykořeněním fyzicky, mentálně a morálně postižených anebo jejich kompletní segregací
- Kritici individuálních teorií zdůrazňují transformaci, ke které došlo ve Spojených státech, kdy se tato země protknutá velkým množstvím malých stabilních farmářských komunit přeměnila v zemi přeplněnou městy, které se staly centry mohutně se rozvíjejícího průmyslu a jehož obyvatelé byly v neustálém pohybu – kritici poté navrhovali zabývat se pečlivým studiem toho, jak síly mimo jedince je přiměly k porušení zákona
- Příkladem této společenské transformace je Chicago, kde došlo k rychlým a snad nejdramatičtějším změnám, které se projevily osídlení různých rasových a etnických skupin, převážně Afroameričanů přestěhovaných na sever ve snaze o život lepšího života a imigrantů z Evropy: 1833 – 4.000 obyvatel, 1890 – milión, 1910 – 2 miliony; tito nově příchozí pracovali v továrnách v centru města
- Výzkumná otázka Chicagské školy se vztahuje k nestudování individuálních drah jednotlivců, ale studium drah městských čtvrtí a susedství/neighborhoods:

„existuje rozdíl v tom, vyrostli-li dítě v komunitě v centru města, která je charakterizována chudobou, smíchána různými lidmi a lidmi trvale se stěhujícími, jsou-li schopni se vystěhovat - a následně tedy - není možné spatřovat řešení zločinu spíše v měnicích se čtvrtích/sousedstvích než v měnicích se lidech ? (Culen, Agnew, 2003:96“

ZDROJE MYŠLENKOVÝCH ÚVAH CHICAGSKÉ ŠKOLY

- **pragmatická filozofie Johna Deweye a Williama Jamese:** objektivní poznání neexistuje, existuje pouze souhrn subjektivních pravd, které můžeme získat na základě zkušeností, kterou získáme poznáním praxe – pouze ta může být garantem platného poznání a kritériem pravdivosti; význam sociálních událostí je tak vždy předmětem neustálé redefinice a diskuse (proto předmětem zájmu Parka nebyla deskripce zkoumaných vztahů, ale detailní znalost zkušenosti muže a ženy, které aktuálně žijí městský život),
- **formalismus Georga Simmela:** sociologie by měla zkoumat formy sociálních vztahů typu socializace či zespolečenšťování a ty by měly být vnímány jako nezávislé na konkrétním sociálním kontextu svého výskytu – obsah vztahů je jedinečný a neopakovatelný v daném sociálním kontextu, proto se můžeme v různých sociálních útvarech či seskupeních setkávat s identickými formami sociálních vztahů (nápodoba, opozice, konflikt, podřízení, ovládnání, kooperace, asimilace, hierarchie, byrokracie aj.) – je nutné porozumět těmto formám lidského sdružování/zespolečenšťování, protože vytvářejí společenský řád i změnu (konflikt, asimilace, invaze, kooperace aj. jsou poté procesy, které mohou změnit sociální události, ať již se odehrávají v rodině či v širší sociální skupině – je tak nutné zkoumat procesy skupinové interakce),
- **neo-Darwinismus** zdůrazňující význam soutěžení o prostor mezi slabšími a silnějšími ve společnosti, které může podněcovat vznik různých forem sociální organizace města (využívá se termínu „přirozená historie města“/určitá fáze vývoje města, kdy vysoká kriminalita v některých přirozených oblastech může být vnímána jako důsledek dočasných výkyvů ve vývoji města
- **Émile Durkheim** – míra kriminality je ukazatelem sociální integrace/dezintegrace

1. TEORIE SOCIÁLNÍ EKOLOGIE (E.W. BURGESS)

- zabývá studium městského života a urbanizace jako určitého množství převládajících forem (vzorců chování a organizovaných změn osob žijících v daném fyzikálním teritoriu) odvozených z biologie, které vyplývají z ekologického řádu
- hlavní snahou je odhalení způsobu růstu a vnitřní diferenciaci města, které je vnímáno jako organismus – růst města je výsledkem přirozeného neplánovaného procesu, na principu přirozené oblasti

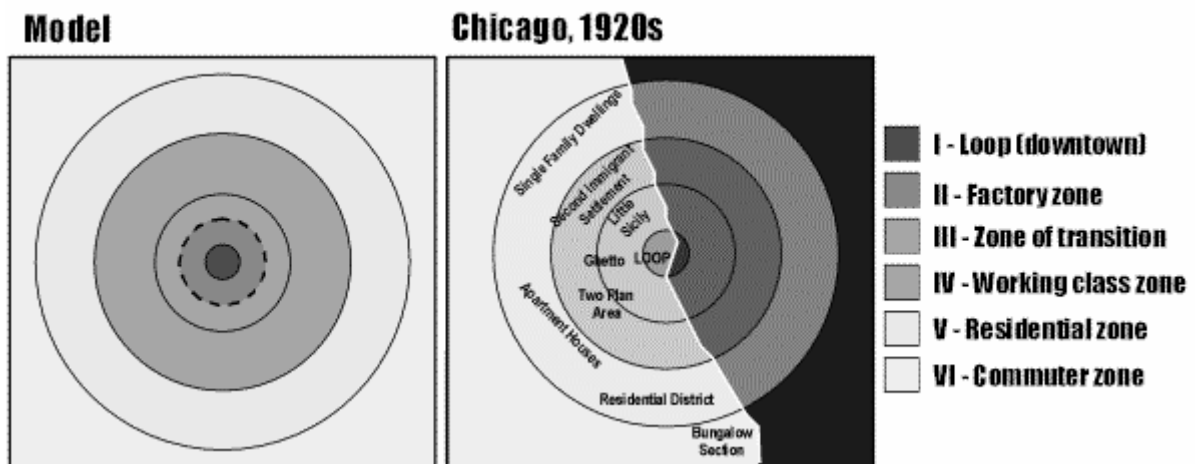
Výchozí myšlenky

- a. stejně jako živočichové a hmyz přeměňují fyzikální terén do mozaiky odlišných komunit, tak i lidská společenství vytváří síť odlišných komunit tvořících dohromady smysluplný celek,
- b. lidské komunity jsou organizovány na shodných principech,
- c. organizace komunit závisí na nesociálních procesech – např. soutěžení o prostor v městských čtvrtích závisí na ceně půdy a může mít na strukturu komunity stejný vliv jako kulturní faktory,
- d. lidské chování je racionální, lidé se mohou organizovat do institucí s odlišným řádem, aktivity jsou modifikovány délkou práce a úrovní technologie a vytváří se vědomým plánováním.

KONCENTRICKÁ ZONÁLNÍ STRUKTURA MĚSTA

E.W. BURGESSE (1925; 1967)¹

- město se vyvíjí v sériích koncentrických zón lidských činností, kde se v rámci přirozených oblastí jednotlivých zón seskupují vzájemně odlišné skupiny lidí, které mají svou vlastní tradici, zvyky a historii;
- těmito zónami jsou:

ad1. vnitřní město, centrum = obchodní a průmyslová oblast,

ad3. zóna přechodu = usídlení nově příchozí, kteří jsou přitahováni zaměstnáním v továrnách a nenákladným bydlením; je nestabilní částí města díky rozpínavým tendencím centra; díky nejisté budoucnosti zóny a nedobrym podmínkám k bydlení zde žije výhradně chudé obyvatelstvo,

ad4. zóna domovů pracujících třídy + ad 5. obytná zóna + ad 6. zóna dojíždějících = oblasti, které jsou osídleny lidmi, kteří se přizpůsobili městskému životu a akumulovali zdroje k tomu, aby mohly opustit přechodovou zónu.

- město má tendenci vnitřní zóny rozšiřovat do další zóny a městský růst je tak procesem expanze a proměny užívání prostoru – např. zóna 2. (z. továren) expanduje do zóny 4 (z. pracovní třídy) a vytváří tak zónu přechodu při současné přeměně využívání prostoru prostřednictvím procesu přetrvávající expanze vnitřních jader města směrem k vnějším oblastem dochází k růstu městských zón

¹ Burgess, E.W. The Growth of the City: An Introduction to a Research Project. In: Park, R.E., Burgess, W. (eds.) The City. Chicago:UChP.

2. TEORIE SOCIÁLNÍ DEZORGANIZACE

(R.E.PARK, E.W. BURGESS, R.D. MCKENZIE, L. WIRTH, C.R. SHAW, H.MCKAY AJ.)

- L. Wirth identifikoval v přechodné zóně města masivní koncentraci deviantních fenoménů (typu kriminalita, prostituce, sebevražednost, alkoholismus, duševní choroby, dětská úmrtnost a chudoba) vyskytujících se v rámci existujících ghett – židovských, Malé Sicílie, Malého Polska, Čínského města, „Černých pásů“ aj.

Co je to sociální dezorganizace ?

- je stádiem procesu organizace a reorganizace města doprovázené pocitem ztráty společenského porozumění, je stupněm, ve kterém je rozbit sociální konsenzus:
 - a. sociální vztahy jsou fragmentované, nestabilní, anonymní, ztrácí se pocit sousedství, lidé cítí silný pocit deprivace,
 - b. je stádiem předcházejícím reorganizaci, která by měla dříve či později vést lidi k znovunalezení pocitu emancipace a schopnosti zaměřit své chování k novým cílům
- projevuje se tím, že sociální vztahy se redukují na minimum, **převládá neporozumění, heterogenita a nestabilita, soudržnost je ohrožena**, staré zvyky ztratily svou platnost a je **vytvářen nový, organizovaný „alternativní řád“**, který je spojen s alternativními institucemi sociální kontroly (stínová policie a ekonomika),
- vypovídá o vztazích mezi různými světy a neosobních vztazích v rámci jednoho světa

Sociálně dezorganizované prostředí vytváří odlišné definice morálnosti, jakož i toho, co je vnímáno jako deviantní a nedevariantní - **deviace nebyla výhradně fenoménem, které se týká patologických jedinců, ale stal se obecným rysem života v určitých oblastech**

-

- Představuje jak **výsledek procesu rozkladu sociálního řádu**, tak i **samotný proces rozpadu**
- v přechodné zóně jsou ohroženi deviacemi imigranti i jejich děti, deviace slouží jako základ kariéry těchto dětí, které je možno v daném prostředí dosáhnout
- Příčina nebyla spatřována výhradně v typu populace /převážně nepřizpůsobivý imigranti z celého světa/, která zde žije, ale i ve způsobu organizace, v jiném uspořádání sociálního světa

3. TEORIE DIFERENCOVANÉ ASOCIACE (E.SUTHERLAND)

(zařazeno v přednášce o teorii učení)

SHAW, C.R., MCKAY, H.D. (1942)
JUVENILIE DELINQUENCY AND URBAN AREAS

- Snažili se využít Burgessův model koncentrických zón na zjištění distribuce míry juvenilní delikvence v jednotlivých zónách města

- Předpoklad: míry delikvence by měli být vyšší ve vnitřních oblastech města, kde se protíná přetrvávající chudoba, rapidně roste počet obyvatel, a jejich kombinace s heterogenitou a pomíjivostí narušuje klíčové sociální instituce společnosti jako je rodina (PODMÍNKY ZAPŘÍČIŇUJÍ SOCIÁLNÍ DIZORGANIZACI)

- Hypotéza: delikvence by měla být vyšší ve výše uvedených komunitách a nižší v sousedství, které byly více bohaté a stabilní (organizované)

- Zjištění: Viz článek z Readeru
Zkušební otázky:k článku

1. Jaká byla zjištěna proměnlivost měr zločinu v jednotlivých lokalitách u jednotlivých skupin v čase ?
2. Co ovlivňuje („reguluje“) úroveň delikvence v jednotlivých oblastech ?
3. Kde se projeví vyšší míry zločinu a za jakých podmínek poklesly?
4. Jaká byla identifikována hlavní příčina delikvence a jak se projevovovala?

VYUŽITÍ TEORIE SHAWA A MCKAYE

- Teoretickou tradici Shawa a McKaye využili v budoucnu teorie diferencální asociace/teorie sociálního učení a kontrolní teorie:
- Shawova a McKayova studie není teorií výlučně spojenou s předválečnou Amerikou, ale poskytuje možnost pohledů na současné komunity s odlišnými mírami zločinu²
- Sampson (polovina 80.let) teorií doplnil o názor, že vyšší zločinnost v centru města lze vysvětlit **ztrátou kapacity vykonávat neformální sociální kontrolu**... Život ve čtvrtích (sousedstvích), kde byl vysoký počet neúplných rodin/rodin s jedním rodičem/ byl prostorem, kde byla kontrola vykonávána neefektivně.
- Sampson a Wilson (1995) teorií rozšířili a tvrdí, že CHŠ byla nepřesná při vnímání sociální dezorganizace jako přirozené součásti procesu, kdy rostla města – **variace v dezorganizaci mezi komunitami jsou intimně svázány s rasovou nerovností**: v sousedství kde existuje koncentrace chudoby a ochromení rodiny žijí převážně Afroameričané (RASOVÁ NEROVNOST JE PODMÍNKOU DEZORGANIZACE)

Setkání rasy, prostoru a chudoby jsou centrem našich zájmů u organizace komunit a společnosti: rasově založená nerovnost v městských oblastech posiluje úpadek konvenčních institucí a kulturních hodnot potřebných k potlačování kriminálního chování

² Na začátku 80.let byl obnoven zájem o Shawaovu a McKayovu perspektivu v rámci zájmu kriminologů o ekologii zločinu, kdy bylo na výzkumu 125 amerických metropolí Judith a Petera Blahovými zjišťován_ vliv rasové a ekonomické nerovnosti na projevy násilí. To se projevvalo v městských oblastech se socioekonomickými nerovnostmi, obzvl. mezi bohatými bílými a chudými Afroameričany.